

การพัฒนาโมเดลแก้จนระดับพื้นที่เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม
ในโซนพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด

**Development of Local Poverty Models to Eliminate Poverty and Create
Social Opportunities in the Thung Kula Rong Hai area Roi Et Province**

นนทนันท์ พลพันธ์, วลัักษณ์ เทียงดาห์,
ลลิตา พิมทา, พิมพชนก ไพรีพินาส และ พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

**Nonthanan Phonphan, Wanluk Thiangdah,
Lalita Pimta, Pimchanok Paireepinas and Pongsawut Rachjun**
Roi Et Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, Email: seat007@outlook.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. ส่งเสริมสนับสนุนองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำในการยกระดับศักยภาพการผลิตทางการเกษตร 2. พัฒนาโมเดลแก้จนระดับพื้นที่ที่เหมาะสมกับศักยภาพของคนจนเป้าหมายและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ ระบบ PPAOS และ แบบสอบถามระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย 1 กลุ่ม คือ ครัวเรือนเป้าหมายตามฐานข้อมูล TP MAP ปี พ.ศ. 2566 จำนวน 752 ครัวเรือน ในพื้นที่เป้าหมายหลักคือ อำเภอปทุมรัตน์ อำเภอสว่างแดนดิน และ อำเภอโพนทราย

ผลการศึกษาประเด็นการส่งเสริม สนับสนุนองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำในการยกระดับศักยภาพการผลิตทางการเกษตร พบว่า การยกระดับการผลิตทางการเกษตรผ่านการบูรณาการความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมตลอดทั้งห่วงโซ่การผลิตทั้ง 24 รายการ มีความสามารถในการผลิต เพิ่มความคล่องตัวในการปฏิบัติทางการเกษตร จัดการกับความท้าทายที่สำคัญในการจัดการน้ำและการควบคุมศัตรูพืชซึ่งนำไปสู่ผลผลิตและคุณภาพที่ดีขึ้น ทั้งยังช่วยเพิ่มรายได้ของครัวเรือนและปรับปรุงความมั่นคง ด้านอาหาร และ ประเด็นพัฒนาโมเดลแก้จนระดับพื้นที่ที่เหมาะสมกับศักยภาพของคนจนเป้าหมายและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ พบว่า ห่วงโซ่การผลิตผักเศรษฐกิจและการเลี้ยงจิ้งหรีดมีความสอดคล้องกับศักยภาพที่เป็นเอกลักษณ์และบริบทท้องถิ่นของครัวเรือนยากจน โมเดลดังกล่าวช่วยให้ครัวเรือนที่ยากจนสามารถเอาชนะอุปสรรคในการเข้าถึงทรัพยากร ความรู้ และการตลาด

* วันที่รับบทความ : 19 มีนาคม 2567; วันที่แก้ไขบทความ 11 เมษายน 2567; วันที่ตอบรับบทความ : 16 เมษายน 2567

Received: March 19 2024; Revised: April 11 2024; Accepted: April 16 2024

คำสำคัญ : การพัฒนา; โมเดล; ความยากจน; โอกาสทางสังคม

Abstract

The objectives of this research are : 1. Promote and support knowledge, technology, and innovation from the water source. midstream and downstream in raising the potential of agricultural production 2. Develop a model to solve poverty at the local level that is appropriate to the potential of the target poor and consistent with the local context. It is action research. There are research tools, including the PPAOS system and the area-level poor household information system questionnaire of the area-level development capital administration and management unit. There is 1 target group, namely target households according to the database.

TP MAP year 2023, number of 752 households in the main target area is Pathumrat District Suvarnabhumi District and Phon Sai District.

Results of the study of promotion issues Support knowledge, technology, and innovation from the downstream, midstream, and downstream levels to enhance potential. Agricultural production: It was found that raising the level of agricultural production Through the integration of knowledge, technology and innovation throughout the production chain, all 24 items have the ability to produce Increase flexibility in agricultural practices Addresses key challenges in water management and pest control, leading to better yields and quality. It also helps to increase household income and improve food security and the issue of developing a model to solve poverty at the local level that is appropriate to the potential of the target poor and consistent with the local context. It was found that the economic vegetable production chain and cricket raising are consistent with The unique potential and local context of poor households The model helps poor households overcome barriers to accessing resources, knowledge and markets.

Keywords: Development; Model; Poverty; Social Opportunities

บทนำ

ประเทศไทยซึ่งตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความก้าวหน้าอย่างมากในการลดความยากจนในช่วงสองสามทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงที่น่าทึ่งจากประเทศที่มีรายได้น้อยเป็นประเทศ ที่มีรายได้ปานกลางระดับสูง อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความคืบหน้านี้ความยากจนยังคงเป็นความท้าทายอย่างต่อเนื่องในบางพื้นที่และในหมู่ประชากรเฉพาะกลุ่มในประเทศไทย สถานการณ์ความยากจนของประเทศไทยมีลักษณะเฉพาะจากความเหลื่อมล้ำในระดับภูมิภาค โดยสังเกตได้จากอัตราความยากจนที่สูงขึ้นในพื้นที่ชนบทเมื่อเทียบกับใจกลางเมือง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้โดยทั่วไปประสบกับระดับความยากจนสูงกว่าส่วนอื่นๆ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของโอกาสทางเศรษฐกิจ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการเข้าถึงบริการทางสังคม ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความยากจนในประเทศไทย ได้แก่ โอกาสในการทำงานที่จำกัด โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ค่าจ้างต่ำ การกระจายความมั่งคั่งที่ไม่เท่าเทียมกัน และความเหลื่อม

ล้าทางรายได้ ชุมชนเกษตรกรรม โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย เผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ เช่น ผลผลิตตกต่ำ การพึ่งพาตลาดที่ผันผวน และความเปราะบางต่อภัยธรรมชาติ ปัจจัยเหล่านี้สามารถนำไปสู่ความไม่มั่นคงของรายได้และยืดอายุความยากจนในชุมชนเหล่านี้ นอกจากนี้ปัจจัยด้านเศรษฐกิจแล้ว ปัญหาสังคม เช่น การเข้าถึงการศึกษาและการรักษาพยาบาลที่ไม่เพียงพออาจทำให้ความยากจนในประเทศไทยรุนแรงขึ้น การเข้าถึงบริการด้านการศึกษา และสุขภาพที่มีคุณภาพอย่างจำกัดสามารถขัดขวางการเคลื่อนย้ายในระดับที่สูงขึ้นและทำให้ความยากจนข้ามรุ่นยังคงอยู่ต่อไป รัฐบาลไทยดำเนินนโยบายและโครงการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและส่งเสริมการเติบโตอย่างทั่วถึง โครงการริเริ่มเหล่านี้รวมถึงโครงการบรรเทาความยากจน โครงการพัฒนาชนบท การลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน และโครงการสวัสดิการสังคม รัฐบาลยังให้ความสำคัญกับการปรับปรุงการเข้าถึงการศึกษา และการรักษาพยาบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ด้อยโอกาส นอกจากนี้ ประเทศไทยได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนและได้ดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (SDGs) ซึ่งรวมถึงเป้าหมายในการกำจัดความยากจนในทุกรูปแบบ เป็นที่น่าสังเกตว่าการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ก่อให้เกิดความท้าทายเพิ่มเติมต่อความพยายามในการลดความยากจนในประเทศไทย เนื่องจากได้ส่งผลกระทบต่อภาคส่วนต่าง ๆ ของเศรษฐกิจและทำให้วิถีชีวิตหยุดชะงัก รัฐบาลได้ดำเนินมาตรการเพื่อบรรเทาผลกระทบของการแพร่ระบาด ซึ่งรวมถึงโครงการโอนเงินสดและความช่วยเหลือแก่บุคคลและธุรกิจที่ได้รับผลกระทบ โดยรวมแล้วในขณะที่ประเทศไทยมีความก้าวหน้าอย่างมากในการลดความยากจน ความเหลื่อมล้ำในระดับภูมิภาคและความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมยังคงมีอยู่ จำเป็นต้องมีความพยายามอย่างต่อเนื่องเพื่อแก้ไขต้นตอของความยากจน ส่งเสริมการพัฒนาอย่างรอบด้าน และประกันว่าคนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาส และบริการที่จำเป็น (จันทิมา ล่ามแขก และ อจิรภาส เพียรขุนทด, 2564 : 111)

จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยหรือที่เรียกว่า ภาคอีสาน ภูมิภาคนี้เคยเป็นหนึ่งในภูมิภาคที่ยากจนกว่าในประเทศไทย สาเหตุหลักมาจากเศรษฐกิจเกษตรกรรม และการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา และการรักษาพยาบาลที่จำกัดกว่าเมื่อเทียบกับพื้นที่ในเมือง โดยทั่วไป พื้นที่ชนบทในประเทศไทย รวมทั้งจังหวัดต่าง ๆ เช่น ร้อยเอ็ด มีอัตราความยากจนสูงกว่าเขตเมือง พื้นที่เหล่านี้มีความเสี่ยงต่อผลกระทบทางเศรษฐกิจและต้องพึ่งพาภาคส่วนต่าง ๆ เช่น เกษตรกรรม ซึ่งได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น สภาพอากาศและราคาสินค้าโภคภัณฑ์ทั่วโลก ความพยายามที่จะลดความยากจนในภูมิภาคเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับมาตรการต่างๆ เช่น การปรับปรุงผลผลิตทางการเกษตร การกระจายเศรษฐกิจในท้องถิ่น การปรับปรุงการเข้าถึงการศึกษาและการรักษาพยาบาล และการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในท้องถิ่น รัฐบาลไทยมีความคิดริเริ่มและโครงการต่าง ๆ ที่มุ่งพัฒนาชนบทและลดความยากจน ปัจจุบันสถานการณ์ความยากจนของประเทศไทยในภาพรวมปี 2562 มีแนวโน้มดีขึ้น มีจำนวนคนจนลดลง

4.3 ล้านคน ซึ่งบรรลุเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ถึงแม้ประเทศไทยจะมีตัวเลขคนจนลดลง แต่การติดตามประเมินผลการแก้ไขปัญหาความยากจนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถวิเคราะห์ในเชิงการอธิบายพลวัตของความยากจน (Poverty Dynamics) ได้ว่าคนจน / คริวเรื้อนยากจนที่ต้องการความช่วยเหลือที่สามารถหลุดพ้นความยากจน ได้จริงหรือไม่ ทั้งนี้จากผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่ายังคงมีคนจนจำนวนหนึ่งที่ประสบปัญหาความยากจนต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน เนื่องจากการเติบโตทางเศรษฐกิจกระจายไปไม่ทั่วถึง รวมถึงกระแสการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลต่อสถานการณ์ การแก้ไขปัญหาความยากจนในระยะต่อมาที่เพิ่มสูงมากขึ้นในปี 2563 และต่อเนื่องถึงปี 2564 เนื่องจากผลกระทบด้านรายได้และการว่างงาน นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากร อัตราการพึ่งพิงในครัวเรือนที่สูงขึ้นของผู้สูงอายุ ทำให้คนจนวัยแรงงานต้องรับภาระดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น ส่งผลให้ความยากจนเพิ่มสูงขึ้นด้วย ซึ่งแผนพัฒนาจังหวัดร้อยเอ็ดระยะ 5 ปี (2561 - 2566) ฉบับปีพ.ศ. 2565 และแผนพัฒนาจังหวัดร้อยเอ็ด พ.ศ. 2566 - 2570 ได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนามุ่งเน้นการเป็นเมืองเกษตรอัจฉริยะ การพัฒนาการท่องเที่ยว การสร้างมูลค่าจากวัฒนธรรมและความยั่งยืนของการสังคมโดยมีตัวชี้วัดความสำเร็จคือมีผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด (GPP) เพิ่มขึ้นและประชาชนมีสุขภาวะที่ดีหลุดพ้นความยากจนพึ่งตนเองได้ ประเด็นการพัฒนาที่สำคัญคือการพัฒนาคนทุกช่วงวัยและระบบนิเวศสนับสนุน (Ecosystem) เพื่อลดปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ยกระดับอาชีพและรายได้ภาคครัวเรือนให้สูงขึ้นเพิ่มผลิตภาพแรงงานให้มีคุณภาพและความริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ โดยเป้าหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จของการลดปัญหาความยากจน คือ 1) คนยากจนตาม TPMAP ของจังหวัดลดลง ร้อยละ 25 ต่อปี และ 2) ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ของคนในจังหวัดลดลง 0.02 ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาด้วยแนวคิด smart tambon ให้เกิดการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบตรงจุดและยั่งยืน การพัฒนาทักษะและยกระดับทักษะฝีมือแรงงานให้มีความพร้อมต่อการปรับโครงสร้างการผลิตและสอดคล้องกับทิศทางตลาดแรงงานให้มีผลิตภาพเพิ่มขึ้น การดำเนินการเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นประเด็นสำคัญที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมบูรณาการแผนการปฏิบัติงานและองค์ความรู้เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาอย่างครบวงจร แบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ โดยได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดร้อยเอ็ด (ศจพ.จ) และแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดร้อยเอ็ด (ศจพ.จ.) โดยมีเป้าหมายสำคัญให้เกิด การพัฒนาขับเคลื่อนการจัดความยากจนและความเหลื่อมล้ำรวมถึงการพัฒนาคนทุกช่วงวัยในระดับพื้นที่อย่างบูรณาการมีประสิทธิภาพ โดยใช้ข้อมูลจากระบบการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform : TPMAP) เป็นข้อมูลหลักในการดำเนินการจัดความยากจนและความเหลื่อมล้ำครอบคลุม

ประเด็นการพัฒนาทุกมิติ และทุกพื้นที่ร่วมแก้ไขปัญหาในระดับบุคคล / ครัวเรือน (สำนักงานจังหวัดร้อยเอ็ด, 2564 : ระบบออนไลน์)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าจังหวัดร้อยเอ็ดได้ให้ความสำคัญและจริงจังกับการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในจังหวัดมาอย่างต่อเนื่อง โดยยึดนโยบายของรัฐบาลตามกรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ในการกำหนดแผนพัฒนาจังหวัดร้อยเอ็ดและแนวทางในการดำเนินงานและโครงการต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำ การสร้างความร่วมมือภาคีเครือข่ายหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งระหว่างปี 2563 - 2565 จำนวนของครัวเรือนยากจน/คน ในจังหวัดร้อยเอ็ดมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากสถานการณ์วิกฤติจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้เกิดภาวะการณเศรษฐกิจตกต่ำและเกิดภาวะว่างงานของวัยแรงงาน รวมถึงปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเช่น การเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยที่มากขึ้นทำให้เกิดภาวะพึ่งพิง การเป็นการเข้าถึงโอกาสในการพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งจากข้อมูล TPMAP (2562) จังหวัดร้อยเอ็ดมีครัวเรือนยากจน จำนวน (5,606 ครัวเรือน / 10,095 คน) ซึ่งมีทั้งคนจนสุขภาพ คนจนความเป็นอยู่ คนจนการศึกษา คนจนรายได้และคนจนการเข้าถึงสวัสดิการภาครัฐ ซึ่งในความเป็นจริงจากการดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในปี 2564 ใน 6 อำเภอในจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวนครัวเรือนยากจนมีเพิ่มขึ้น จากฐานข้อมูลร้อยละ 37.60 ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่ค่อนข้างสูง จึงเป็นความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จังหวัดต้องดำเนินการวิจัยค้นหา สอบทานและการเข้าช่วยเหลือทั้งการส่งต่อความช่วยเหลือและการพัฒนาพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนให้ตรงตามความต้องการของครัวเรือนยากจนให้มีความแม่นยำและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

จากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ส่งผลให้เพิ่มปริมาณคนขาดสารอาหารมากถึง 83 - 132 ล้านคน ในปี 2563 และประชากรมากกว่า 3 พันล้านคนในโลกยังไม่สามารถเข้าถึงแหล่งอาหารที่ดีต่อสุขภาพได้ เนื่องจากมีราคาแพงมากกว่าอาหารปกติถึง 5 เท่า มีการปรับเปลี่ยนระบบของการผลิตอาหารด้วยการลดต้นทุนของอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ และเพิ่มการเข้าถึงอาหารที่ดีมีประโยชน์ต่อสุขภาพ (Healthy diets) ชื้อได้ในราคาที่เหมาะสม ทำให้หลายประเทศหันมาใส่ใจในการพัฒนาตามแนวทางพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) มากขึ้น เช่นเดียวกับประเทศไทยได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ของประเทศตามกรอบแนวทางที่สำคัญของยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ดังที่กล่าวมา คือ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนเป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของ “เศรษฐกิจพอเพียง” นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขและพัฒนาคุณภาพชีวิตสร้างรายได้ระดับสูงเป็นประเทศพัฒนาแล้ว และจากสถานการณ์ที่ผ่านมาทำให้ผลผลิตทางการเกษตรที่ออกสู่ตลาดไม่เพียงพอกับความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค และทิศทางการบริโภคอาหารมาเป็นอาหารปลอดภัยมากขึ้น ประเทศในแถบเอเชียที่ให้ความสำคัญกับการบริโภคอาหาร

ปลอดภัยมากที่สุด ผลิตภัณฑ์ที่นิยมจะอยู่ในกลุ่มผักและผลไม้สด ในแต่ละปีญี่ปุ่นจะนำเข้าผักและผลิตภัณฑ์ผักแปรรูปจากไทยเฉลี่ยปีละ 4,200 ล้านบาท คิดเป็น 44% ของการส่งออกผักและผลิตภัณฑ์ผักแปรรูปของไทยทั้งหมด ประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตพืช ผลิตภัณฑ์ที่สำคัญของโลกสามารถปลูกได้ตลอดทั้งปีและตามฤดูกาล ผักต่าง ๆ มีคุณค่าทางโภชนาการสูง เช่น วิตามินและสารต้านอนุมูลอิสระที่สามารถป้องกันและลดการเกิดโรคต่าง ๆ ได้ แต่ระบบการผลิตพืช ผลิตภัณฑ์ในปัจจุบันมีการพึ่งสารเคมีเกษตร ปุ๋ยสังเคราะห์ ยาฆ่าแมลง อาหารสัตว์สำเร็จรูป ยาปฏิชีวนะ โดยไม่ใส่ใจต่อผลกระทบด้านลบที่มีต่อเศรษฐกิจของเกษตรกร สุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้จากผลการตรวจหาสารเคมีเกษตรพบการปนเปื้อนในเลือดของเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภค สารปนเปื้อนในผักผลไม้ สารเร่งเนื้อแดงจะพบในเนื้อหมู เมื่อใช้แล้วจะทำให้เนื้อหมูมีมันน้อยลง มีเนื้อมากขึ้น นอกจากนี้ ยังพบสารบอแรกซ์พบมากในเนื้อหมู เนื้อปลา เนื้อวัว รวมทั้งเนื้อสัตว์แปรรูปอย่างลูกชิ้นและไส้กรอกบอแรกซ์ช่วยให้เนื้อสัตว์มีอายุมากขึ้น เน่าบูดได้ช้า ถ้าใส่ในลูกชิ้นและไส้กรอกก็จะทำให้มีความแดงกรอบมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น (ราชกิจจานุเบกษา, 2561 : ระบบออนไลน์)

จากแผนพัฒนาจังหวัดร้อยเอ็ด พ.ศ. 2566 - 2570 ซึ่งมีเป้าหมายระยะ 5 ปีมุ่งให้ร้อยเอ็ดเมืองเกษตรอัจฉริยะ ท่องเที่ยวสร้างสรรค์ วัฒนธรรมสร้างมูลค่า สังคมพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีพันธกิจที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สร้างโอกาส สร้างอาชีพ รายได้ ลดพ้นความยากจน ตัวชี้วัดความสำเร็จของแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับคนยากจนคือ ประชาชนมีสุขภาวะที่ดี ลดพ้นความยากจน พึ่งตนเองได้ ซึ่งสรุปประเด็นการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ได้มาตรฐานและแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับผู้มีรายได้น้อยโดยเฉพาะคนจนตาม TPMAP เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ประกอบด้วย การพัฒนาและส่งเสริมการเกษตรแบบอัจฉริยะและอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรสู่เกษตรมูลค่าสูง , ปรับโครงสร้างการผลิตพืชและสัตว์เศรษฐกิจสู่ระบบเกษตรอัจฉริยะ และสร้างผลผลิตมูลค่าสูง , เพิ่มศักยภาพอุตสาหกรรมภาคครัวเรือน กลุ่มเกษตรกร สถาบันเกษตรกรที่เกี่ยวข้องให้มีความเข้มแข็งมีศักยภาพ สามารถแข่งขันได้ , เพื่อลดการทำเกษตรในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม และปรับสู่การทำเกษตรทางเลือกที่มีมูลค่าสูงและเหมาะสม , ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรสู่เกษตรมูลค่าสูง และลดพื้นที่การทำเกษตรที่ไม่เหมาะสม ปรับสู่สินค้าชนิดใหม่ที่มีมูลค่าสูง เหมาะสมกับพื้นที่และทิศทางของตลาด , พัฒนาเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร สถาบันเกษตรกรที่เกี่ยวข้องเพื่อยกระดับสู่การทำเกษตรสมัยใหม่ (Smart Farm) และต่อยอดสู่เกษตรชีวภาพตามแนวคิด BCG Model , ส่งเสริมและยกระดับอาชีพและรายได้ภาคครัวเรือนให้สูงขึ้น , พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีอาชีพมั่นคง สุขภาพดี , เพิ่มผลิตภาพแรงงานให้มีคุณภาพและความริเริ่มสร้างสรรค์ , พัฒนาทักษะและยกระดับทักษะฝีมือแรงงานให้มีความพร้อมต่อการปรับโครงสร้างการผลิต และสอดคล้องกับทิศทางตลาดแรงงาน ให้มีผลิตภาพเพิ่มขึ้น , ส่งเสริมการใช้พลังงานทางเลือกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มมูลค่าทางการผลิตภาคเกษตร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อส่งเสริม สนับสนุนองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ในการยกระดับศักยภาพการผลิตทางการเกษตร
2. เพื่อพัฒนาโมเดลแก้จนระดับพื้นที่ที่เหมาะสมกับศักยภาพของคนจนเป้าหมายและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ เพื่อพัฒนาและยกระดับรายได้คนจน ครั้วเรือนยากจน เข้าสู่ห่วงโซ่การผลิต โอกาสในการยกระดับฐานะทางสังคมของครัวเรือนยากจนจังหวัดอย่างเป็นรูปธรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

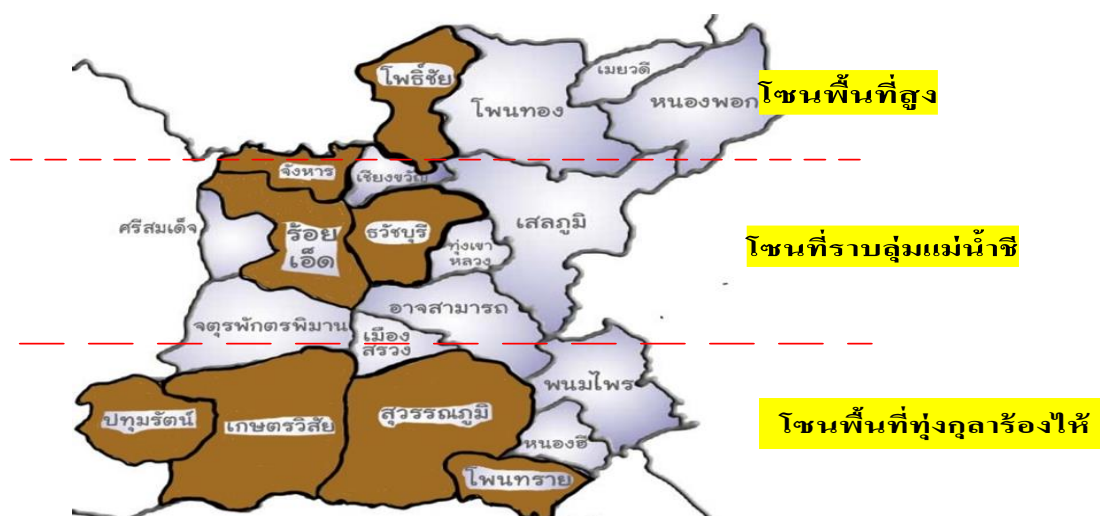
การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ขอบเขตพื้นที่

กระบวนการคัดเลือกพื้นที่ดำเนินการวิจัยมีการพิจารณาเลือก ดังนี้

- 1) จำนวนหรือสัดส่วนของครัวเรือนยากจนในพื้นที่ตามฐานข้อมูล PPAOS
- 2) ทุนเดิมและศักยภาพของพื้นที่ทั้งด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจฐานราก / ฐานการผลิตอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม / ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 3) การกระจายพื้นที่ที่ครอบคลุมใน 3 อำเภอ ประกอบด้วย 3.1) โซนพื้นที่สูง 3.2) โซนพื้นที่ราบ และ 3.3) โซนทุ่งกุลาร้องไห้ การวิจัยนี้เลือกพื้นที่โซนทุ่งกุลาร้องไห้ใน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอปทุมรัตน์ อำเภอสวรรภูมิ และ อำเภอโพธิ์ทราย เพื่อสร้างต้นแบบสำหรับการขยายผลในระยะต่อไป
- 4) พื้นที่ที่มีผู้ประกอบการหรือผู้ประกอบการรุ่นใหม่ กลุ่มหรือวิสาหกิจชุมชนที่มีความพร้อมสนใจงานด้านสังคมและต้องการเข้าร่วมสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่
- 5) มีการประสานงานและขับเคลื่อนงานพัฒนาในพื้นที่ร่วมระหว่างชุมชน / ประชาสังคม ท้องถิ่น ท้องที่ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐเพื่อนำไปสู่รูปธรรมความสำเร็จ "อำเภอแก้จน"
- 6) มีโอกาสประสบความสำเร็จในระยะเวลา 1 ปี (Quick Win)

ภาพที่ 1 : การแบ่งโซนพื้นที่ดำเนินการวิจัย

1.2 ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษาคือ การศึกษาบริบทของชุมชน การศึกษาและวิเคราะห์ อาชีพหลัก อาชีพรอง และอาชีพเสริม การค้นหาทุนทางสังคมและทรัพยากรของชุมชน การค้นหาศักยภาพ ของชาวบ้านในชุมชน การศึกษาและวิเคราะห์เงื่อนไขและปัจจัยที่ก่อให้เกิดต้นทุนที่ไม่มีมูลค่าเพิ่มในอาชีพหลัก อาชีพรอง และ อาชีพเสริม ได้แก่ การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ การเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ ตามศักยภาพเชิงพื้นที่ การค้นหารูปแบบการบริหารจัดการต้นทุนที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มในการผลิต การปฏิบัติการเพื่อหาวิธีลด ต้นทุนที่ไม่จำเป็น เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การดูงาน เพื่อลดค่าใช้จ่ายทั้งด้านต้นทุนการผลิต และการให้ ความรู้ในการศึกษาหาข้อมูลราคาในอนาคตแล้วนำมาคำนวณย้อนกลับเป็นต้นทุนการผลิตที่จะต้องควบคุมให้ ได้เพื่อการทำกำไรจากการขายให้ได้อย่างสม่ำเสมอ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ครุว์เรือนยาจนเป้าหมายในการศึกษา (Unit of Analysis) กลุ่ม 2 (อยู่ยาก) กลุ่ม 3 (อยู่พอได้) และ กลุ่ม 4 (กลุ่มอยู่ดี) ในพื้นที่อำเภอปทุมรัตน์ อำเภอสวรรณภูมิ และ อำเภอโพธิ์ทราย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 200 ครุว์เรือน โดยใช้ฐานข้อมูลจาก TPMAP , PPAOS ปีพ.ศ. 2565 และหน่วยงาน ภาควิชาครุฑชัยภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และมหาวิทยาลัยในพื้นที่

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

3.1 การสร้างเครื่องมือการวิจัย มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

- 1) ทีมวิจัยศึกษาทฤษฎี หลักการและวิธีการสร้างเครื่องมือจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- 2) ทีมวิจัยเข้าร่วมการอบรมการสร้างเครื่องมือที่จัดโดยพี่เลี้ยงเพื่อได้แนวทางการจัดทำ

เครื่องมืออย่างมีส่วนร่วม

3) ประชุมทีมวิจัยทั้งนักวิชาการและทีมวิจัยชุมชนเพื่อทำความเข้าใจวิธีการสร้างเครื่องมือและร่วมกันกำหนดประเด็นคำถามที่จะนำมาสร้างเครื่องมือภายใต้กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ Pro Poor Value Chain , การวิเคราะห์กลไกภาคีเครือข่าย , การเชื่อมโยงโมเดลแก่นกับการวิเคราะห์ PPAOS , การวางแผนร่วมกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล , แผนปฏิบัติการเชิงบูรณาการ , กระบวนการพัฒนาการจัดการเชิงพื้นที่ , การพัฒนาโครงสร้างและการบริหารจัดการโครงการ

4) ทีมวิจัยนำเครื่องมือที่ร่วมกันออกแบบไปทดลองใช้ในการเก็บข้อมูล

5) ทีมวิจัยนำเครื่องมือไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล แล้วกลับมาประชุมทีมเพื่อสรุปผล ปรับปรุงเครื่องมืออีกครั้งแล้วนำไปใช้จริง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

- 1) แบบสัมภาษณ์บริบทปัญหาความยากจนเชิงพื้นที่
- 2) แบบการสำรวจข้อมูลครัวเรือน เรื่องการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชน โดยทีมวิจัยนักวิชาการและ ทีมวิจัยชุมชนร่วมกันเป็นผู้สัมภาษณ์และเก็บข้อมูล
- 3) สมุดบันทึกบัญชีรายรับ - รายจ่ายครัวเรือน และสมุดบันทึกบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ
- 4) กล้องถ่ายภาพ ใช้บันทึกภาพกิจกรรม สถานที่สำคัญ และผู้ให้ข้อมูล
- 5) โดรนถ่ายภาพ ใช้บันทึกภาพมุมสูง ถ่ายวิดีโอ สำรวจพื้นที่และแปลงปลูกพืช

3.3 วิธีการเก็บข้อมูล มีดังนี้

- 1) การสัมภาษณ์เจาะลึก (Indepth Interview) ใช้สำหรับเก็บข้อมูลบริบทชุมชน แนวคิด การทำการเกษตรปลอดภัย / ปลอดภัยสารพิษ
- 2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ใช้สำหรับเก็บข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ข้อมูล เช่น จำนวนพื้นที่ที่ปลูก ลักษณะที่พื้นที่ การใช้ประโยชน์ของพื้นที่ ฯลฯ
- 3) การจัดเวที ใช้สำหรับเก็บข้อมูลสถานการณ์ของเกษตรกรปลอดภัยจากอดีตถึงปัจจุบัน และข้อมูลวิธีการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ แบบเกษตรปลอดภัย / ปลอดภัยเคมี แหล่งที่มาของพันธุ์พืชผัก ปุ๋ย แรงงาน
- 4) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

4. วิธีการดำเนินงาน

4.1 ขั้นตอนการศึกษา โดยดำเนินการตามกิจกรรมต่อไปนี้

- 1) ประสาน ตรวจสอบข้อมูลครัวเรือนยากจนโดยใช้ฐานข้อมูลจาก TPMAP, PPAOS และหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

2) ค้นหา สอบทานข้อมูลและวิเคราะห์บริบทครัวเรือนยากจน จากฐานทุน 5 ด้านและการลงพื้นที่ ร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายเพื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมายและการให้ความช่วยเหลือที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของคนจน

3) จัดตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาอาชีพครัวเรือนยากจนให้สอดคล้องกับบริบท

4) พัฒนาเครื่องมือกิจกรรม / อาชีพ (โมเดลแก้ปัญหาความยากจน) ให้สอดคล้องกับบริบทคนจน

5) จัดคนจนเข้าสู่ห่วงโซ่การผลิต (Pro - poor Value Chain) ให้เหมาะสม

6) ประเมินผลการยกระดับครัวเรือนยากจนด้านรายได้ / ฐานะทางสังคม

4.2 แนวทางการดำเนินงาน มีขั้นตอนต่อไปนี้

1) การค้นหาโจทย์วิจัย เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มุ่งทำการวิจัยกับกลุ่มคนจนเป้าหมายในพื้นที่ ในพื้นที่อำเภอปทุมรัตน์ อำเภอสุวรรณภูมิ และ อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด ทำการวิเคราะห์อาชีพของกลุ่มเป้าหมายทั้งอาชีพหลัก อาชีพรอง และอาชีพเสริมอื่นๆ ได้แก่ การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ และอาชีพ อื่น ๆ เพื่อนำข้อมูลศักยภาพของกลุ่มเป้าหมายไปพัฒนา โมเดลแก้ปัญหาความยากจน ต่อไป

2) การค้นหาทีมวิจัย การค้นหาทีมวิจัยในครั้งนี้ นักวิจัยได้มีการประชุมกับผู้ที่มีความสนใจเข้าร่วมการวิจัย ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการในพื้นที่ เพื่อยกระดับรายได้คนยากจน ครัวเรือนยากจน ในการยกระดับการผลิตทั้งอาชีพหลัก อาชีพรอง และอาชีพเสริมอื่น ๆ ได้แก่ การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ และอาชีพอื่นๆ

3) การสร้างทีมวิจัย กระบวนการสร้างทีมวิจัย มีดังนี้ การวิจัยครั้งนี้ใช้การประชุมระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ปัญหา ศักยภาพทั้งผู้ที่มีความสนใจเข้าร่วมการวิจัย เพื่อยกระดับรายได้คนยากจน ครัวเรือนยากจน และพื้นที่เป็นหลักแล้วไปลงมือปฏิบัติ หลังจากนั้นจะนำผลมารายงานในครั้งต่อไป เพื่อจะได้ระดมสมองหาแนวทางแก้ไขต่อไป

4) การขยายผลโมเดลแก้จนจากอำเภอที่สำเร็จไปสู่อำเภอเป้าหมายการนำเสนอต้นแบบโมเดลแก้จน ที่ได้ดำเนินการมาแล้วในปี 2564 - 2565 และการรองรับของตลาดในอนาคต เช่น ผักสุขภาพ / มะระขึ้นกที่มีเหมาะกับตลาดของสังคมสูงวัย สุขภาพดี , การเลี้ยงจิ้งหรีด โปรตีนทางเลือกที่มีโอกาสแปรรูปกับข้าวหอมมะลิ และมีตลาดต่างประเทศรองรับการขาดแคลนอาหารของโลกหลังภาวะสงคราม / โควิด เป็นต้น เพื่อตอบโจทย์ **Social Mobility** ในการเปลี่ยนแปลงของครัวเรือนยากจนเป้าหมาย ผลักดันให้เกิดกลุ่มภาคีเครือข่ายของโมเดล แก้จนแต่ละโซนให้ครัวเรือนคนจนและชุมชนทำงานร่วมกันกำหนดกฎกติกาต่าง ๆ ร่วมกันที่จะส่งผลให้เกิดสังคม / ชุมชนแห่งการเรียนรู้ พึ่งพาตนเอง ทำให้ทุนทางสังคมแข็งแกร่งขึ้น ฯลฯ

5) การจัดเวที การวิจัยครั้งนี้ใช้การประชุมระดมสมองเป็นหลักแล้วไปลงมือปฏิบัติ หลังจากนั้นจะนำผลมารายงานในครั้งต่อไปเพื่อจะได้ระดมสมองหาแนวทางแก้ไขต่อไป

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มเพื่อจัดการความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยได้พัฒนารอบการวิจัยอย่างเป็นรูปธรรม ดังภาพที่ 2

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาโมเดลแก้จนระดับพื้นที่เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม จังหวัดร้อยเอ็ด” มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

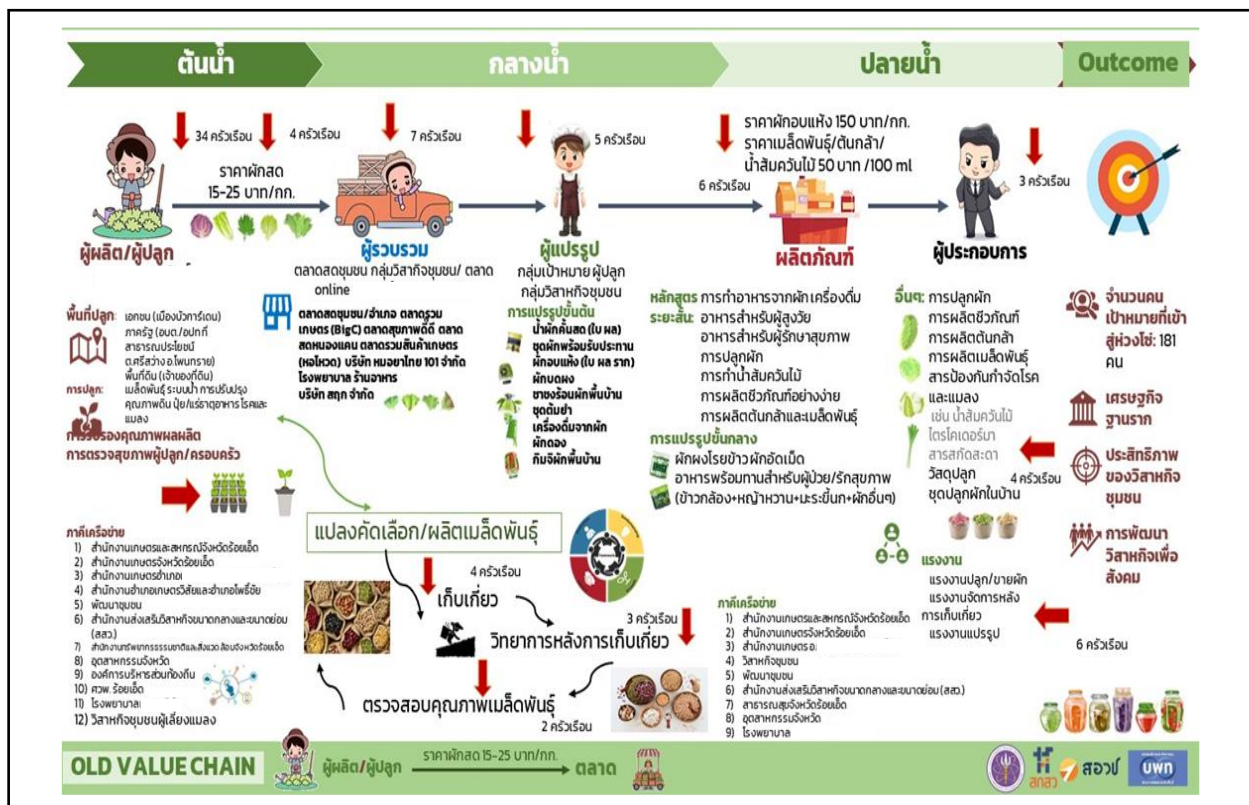
ประเด็นส่งเสริม สนับสนุนองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำในการยกระดับศักยภาพการผลิตทางการเกษตร พบว่า โครงการวิจัยได้ทำการส่งเสริมการเผยแพร่ องค์ความรู้ เทคโนโลยี และโซลูชันที่เป็นนวัตกรรมตลอดห่วงโซ่การผลิต ครอบคลุมตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ ได้แก่เตรียมพื้นที่เพาะปลูก การเพาะปลูก ระบบการบริหารจัดการน้ำ ระบบการบริหารจัดการแปลงเกษตร เทคโนโลยีหลังเก็บเกี่ยว โครงการนี้ประสบความสำเร็จในการบูรณาการนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่สำคัญได้ตามเป้าหมายจำนวน 24 รายการ ในด้านเทคโนโลยีเกี่ยวกับการปลูกพืช ได้แก่ 1. ชุดยกร่องแปลงปลูกติดรถแทรกเตอร์ 2. อุปกรณ์กระจายปุ๋ยแบบติดรถแทรกเตอร์ 3. การไถพรวนเพื่อการอนุรักษ์หน้าดิน 4. การปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ 5. โรงเรือนเพาะต้นกล้า 6. การใช้พลาสติกคลุมดินลดการระเหยน้ำ 7.เครื่องจักรกำจัดหินและเศษซากพืช 8. ระบบการให้ปุ๋ยพร้อมน้ำ 9. ระบบปั้มน้ำพลังงานแสงอาทิตย์

10. การให้น้ำแบบหยด 11. เครื่องพ่นแบบมือถือหรือแบบสพายหลัง 12. การพ่นปุ๋ย/ฮอร์โมนพืชด้วยโดรน
13. การทำเกษตรอินทรีย์ 14. การทดสอบดิน 15. การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน 16. การใช้โดรนสำรวจ
แปลงระยะไกล และ 17. เมล็ดพันธุ์ผักที่ให้ผลผลิตสูง ด้านเทคโนโลยีเกี่ยวกับการเลี้ยงจิ้งหรีด ได้แก่
1. การเลี้ยงจิ้งหรีดตามมาตรฐาน GAP 2. วิธีการจัดการสัตว์รบกวน 3. เครื่องอบแห้งแผงรังไข่จิ้งหรีด
4. การคัดเลือกพันธุ์จิ้งหรีด 5. การทำมูลจิ้งหรีดอัดเม็ดและน้ำหมักมูลจิ้งหรีด 6. เครื่องอบแห้งระบบปั๊มความ
ร้อน และ 7. การพัฒนาผลิตภัณฑ์อบแห้งและผงจิ้งหรีดในห่วงโซ่การผลิตพืชและสัตว์เศรษฐกิจ สิ่งนี้ไม่
เพียงแต่ช่วยเพิ่มความเป็นอยู่ที่ดีของผู้ยากจนเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม
ในกระบวนการผลิตพืชและสัตว์ และสร้างความก้าวหน้าภายในพื้นที่เป้าหมาย

จากการยกระดับการผลิตทางการเกษตรผ่านการบูรณาการความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม
ตลอดทั้งห่วงโซ่การผลิตได้เพิ่มขีดความสามารถในการผลิตอย่างมีนัยสำคัญ เพิ่มความคล่องตัวในการปฏิบัติ
ทางการเกษตร นวัตกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่เพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิตเท่านั้น แต่ยังจัดการกับความท้าทาย
ที่สำคัญในการจัดการน้ำและการควบคุมศัตรูพืช ซึ่งนำไปสู่ผลผลิตและคุณภาพที่ดีขึ้น สำหรับครัวเรือน
ยากจนที่เข้าร่วมโครงการ ผลกระทบได้รับการเปลี่ยนแปลงไปแล้ว การนำเทคโนโลยีเหล่านี้ไปใช้ส่งผลให้
ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น ซึ่งช่วยเพิ่มรายได้ของครัวเรือนและปรับปรุงความมั่นคงด้านอาหาร นอกจากนี้
โครงการยังอำนวยความสะดวกในการเผยแพร่ความรู้และทักษะด้านการเกษตรที่สำคัญแก่ครัวเรือนเหล่านี้
ส่งผลให้พวกเขาสามารถดำรงและพัฒนาแนวทางปฏิบัติด้านการเกษตรต่อไปได้ การมุ่งเน้นที่การสร้างขีด
ความสามารถนี้รับประกันผลประโยชน์ในระยะยาวและช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นของชุมชนเหล่านี้ต่อความท้าทาย
ทางการเกษตร นอกเหนือจากการปรับปรุงการเกษตรแบบเร่งด่วนแล้ว โครงการยังได้ส่งเสริมวัฒนธรรมแห่ง
นวัตกรรมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีภายในชุมชนเป้าหมาย ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมถือเป็นประเด็น
สำคัญที่ต้องพิจารณา โดยแนวปฏิบัติ การทำเกษตรอินทรีย์และการใช้พลังงานหมุนเวียนในการสูบน้ำ ช่วยลด
การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ด้วยเหตุนี้ โครงการนี้จึงไม่เพียงแต่เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและ
ความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่ยากจนเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมแนวทางปฏิบัติด้านการเกษตรที่ยั่งยืนและ
คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มั่นใจว่าจะส่งผลกระทบเชิงบวกต่อทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยสรุป
แนวทางที่ครอบคลุมของโครงการวิจัยในการบูรณาการเทคโนโลยี ความรู้ และนวัตกรรมในห่วงโซ่การผลิตทาง
การเกษตรมีประโยชน์อย่างมากต่อการผลิตพืชผลและการดำรงชีวิตของครัวเรือนที่ยากจน ด้วยการจัดการกับ
ความท้าทายที่สำคัญ เช่น ประสิทธิภาพ การจัดการน้ำ การควบคุมศัตรูพืช และความสามารถทางการตลาด
ของผลิตผล โครงการนี้วางรากฐานสำหรับแนวทางปฏิบัติทางการเกษตรที่ยั่งยืนและการพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมในพื้นที่เป้าหมาย

2. พัฒนาโมเดลแก้จนระดับพื้นที่ที่เหมาะสมกับศักยภาพของคนจนเป้าหมายและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ พัฒนาและยกระดับรายได้คนจน ครั้วเรือนยากจน เข้าสู่ห่วงโซ่ การผลิต สร้างโอกาสในการยกระดับฐานะทางสังคมของครั้วเรือนยากจนจังหวัดอย่างเป็นรูปธรรม

ประเด็นพัฒนาโมเดลแก้จน (Operating Mode!) ระดับพื้นที่ที่เหมาะสมกับศักยภาพของคนจนเป้าหมายและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ เพื่อพัฒนาและยกระดับรายได้คนจน ครั้วเรือนยากจนเข้าสู่ห่วงโซ่การผลิต สร้างโอกาสในการยกระดับฐานะทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม พบว่า การพัฒนาโมเดลแก้ปัญหาความยากจนที่ออกแบบมาโดยเฉพาะจำนวน 2 ห่วงโซ่การผลิต ได้แก่ ห่วงโซ่การผลิตพืชจำนวน 8 ชนิด ในพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 100 ไร่ , ห่วงโซ่การผลิตจิ้งหรีดจำนวน 70 บ่อ ดังแสดงในภาพที่ 3 และ ภาพที่ 4

ภาพที่ 3 : โมเดลการปลูกพืชเศรษฐกิจ

โดยปรับให้เข้ากับศักยภาพที่เป็นเอกลักษณ์และบริบทท้องถิ่นของครั้วเรือนยากจน โมเดลนี้ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าสามารถบูรณาการครั้วเรือนเหล่านี้เข้ากับห่วงโซ่มูลค่าที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความมั่นใจในการเพิ่มรายได้ที่ยั่งยืน การเน้นย้ำถึงความเหมาะสมตามบริบทของโครงการและการเสริมอำนาจในท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่เป้าหมาย และปูทางสู่

ความเจริญรุ่งเรืองในระยะยาว โมเดลเหล่านี้ได้เพิ่มความสามารถของครัวเรือนที่ยากจนในการมีส่วนร่วมในภาคเกษตรกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการปรับแนวปฏิบัติทางการเกษตรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเศรษฐกิจสังคมที่เฉพาะเจาะจงของพื้นที่ การเน้นที่พืชผลและจังหวัดนำเสนอแนวทางที่หลากหลายในการพัฒนาการเกษตร จัดการกับความมั่นคงทางอาหารการสร้างรายได้ และความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาด การบูรณาการครัวเรือนที่ยากจนเข้ากับห่วงโซ่ การผลิตถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มระดับรายได้ กลยุทธ์นี้ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มสถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเหล่านี้ แต่ยังรับประกันการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในระบบตลาดที่กว้างขึ้นอีกด้วย โมเดลดังกล่าวช่วยให้ครัวเรือนที่ยากจนสามารถเอาชนะอุปสรรคในการเข้าถึงทรัพยากร ความรู้ และตลาดที่จำเป็น การมุ่งเน้นไปที่การรวมห่วงโซ่คุณค่าช่วยในการสร้างสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุมมากขึ้น โดยที่ผลประโยชน์ของการเติบโตและการพัฒนาจะได้รับการกระจายอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อ การเคลื่อนย้ายทางสังคมของครัวเรือนที่ยากจนในพื้นที่เป้าหมาย ทำให้พวกเขามีโอกาสที่จะปรับปรุงสถานะทางสังคมและความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจของพวกเขาด้วยการมีส่วนร่วมในโมเดลการเกษตรเหล่านี้

ภาพที่ 4 : โมเดลการเลี้ยงจิ้งหรีด

การขับเคลื่อนห่วงโซ่การผลิตให้ยั่งยืนโดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนากระบวนการบริหารห่วงโซ่ครัวเรือนยากจนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยซึ่งอธิบายได้จากภาพที่ 5

ภาพที่ 5 : รูปแบบการบริหารจัดการห่วงโซ่การผลิต

จากภาพที่ 5 เป็นรูปแบบการบริหารจัดการห่วงโซ่การผลิตเพื่อแก้ปัญหาความยากจน โดยมีการทำงานร่วมกันระหว่าง 3 หน่วยงานหลัก ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดสนับสนุนองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมการผลิตพืช เงินลงทุนปัจจัยการผลิต , มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตร้อยเอ็ดสนับสนุนองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตพืช สนับสนุนพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 300 ไร่ และ ห้างหุ้นส่วนจำกัดพานทองการเกษตรสนับสนุนองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตพืช เงินลงทุนค่าแรงงานและปัจจัยการผลิต ทำการผลิตพืชตามปฏิทินการผลิตที่ได้นำเสนอไว้แล้ว มีรูปแบบการร่วมทุน , ต้นทุน , กำไร , จัดสรรผลประโยชน์และจัดทำกองทุนสำหรับครัวเรือนยากจน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาโมเดลแก้จนระดับพื้นที่เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมในชนพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้คือ

ประเด็นการส่งเสริม สนับสนุนองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ในการยกระดับศักยภาพการผลิตทางการเกษตร กล่าวคือ การบูรณาการนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่สำคัญในห่วงโซ่การผลิตทางการเกษตรของโครงการวิจัยตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ได้ปรับปรุงการผลิตพืชผลและสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่ยากจนที่เกี่ยวข้องอย่างเห็นได้ชัดด้วยการใช้เทคนิคขั้นสูงในการปลูก การจัดการดิน การอนุรักษ์น้ำ การจัดการศัตรูพืช และกระบวนการหลังการเก็บเกี่ยว รวมถึงการใช้โดรนในการติดตามและส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ โครงการนี้ได้เพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิตทางการเกษตรอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ การรวมฟาร์มจึงหริตเป็นแหล่งรายได้ที่ยั่งยืนช่วยเพิ่มความหลากหลายในการดำรงชีวิตและเพิ่มความมั่นคงด้านอาหาร แนวทางที่ครอบคลุมนี้ได้รับการสนับสนุนจากองค์ความรู้และเทคโนโลยีจากภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคประชาสังคม ไม่เพียงแต่ยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีของครัวเรือนที่ยากจนด้วยการเพิ่มระดับรายได้และความพร้อมด้านอาหาร แต่ยังส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรมและแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ยั่งยืนภายในชุมชนขับเคลื่อนความก้าวหน้าโดยรวมในพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Kaewtrakulpong, K. (2023) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องแนวโน้มการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรอัจฉริยะในประเทศไทยในช่วงหลังการแพร่ระบาดของโควิด - 19 ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรอัจฉริยะถือเป็นความจำเป็นของประเทศไทยในการสนับสนุนการผลิตทางการเกษตรและอาหารตลอดจนผลิตภัณฑ์ชีวภาพและการผลิตพลังงานชีวภาพโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติหรือสร้างมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดแบบจำลอง BCG เพื่อเปลี่ยนประเทศไทยให้เป็นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยคุณค่าและนวัตกรรม ตลอดจนการสร้างเศรษฐกิจและการเติบโตภายหลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด - 19 เครื่องจักรกลการเกษตรอัจฉริยะไม่ได้ใช้เทคโนโลยีเดียวในการปรับปรุงวิถีปฏิบัติแบบเดียวแต่กลับมีการฝึกฝนและใช้เทคโนโลยีหลาย ในอนาคตเทคโนโลยีที่เหมาะสมเหล่านี้จะถูกนำมาพิจารณาอย่างมากในการออกแบบและวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องจักรกลการเกษตรอัจฉริยะที่เหมาะสมกับการเกษตรของไทย

ประเด็นการพัฒนาโมเดลแก้จน (Operating Mode!) ระดับพื้นที่ที่เหมาะสมกับศักยภาพของคนจนเป้าหมายและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่เพื่อพัฒนาและยกระดับรายได้ครัวเรือนยากจน สร้างโอกาสในการยกระดับฐานะทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือ การแก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ด้วยโมเดลแก้จนที่ได้พัฒนาขึ้น แสดงให้เห็นถึงแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนที่ขับเคลื่อนโดยชุมชนในหลายแง่มุม การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของทีมนักวิจัยกับชุมชนท้องถิ่น ผู้นำ และหน่วยงานภาคีเครือข่าย มีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับความยากจนในพื้นที่ การมีส่วนร่วมนี้ส่งเสริมความไว้วางใจและการทำงานร่วมกัน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการแก้ปัญหาความ

ยากจน การใช้รอบทุน 5 มิติเพื่อวิเคราะห์ครัวเรือนที่ยากจนถือเป็นก้าวสำคัญ แนวทางนี้นอกเหนือไปจากระดับรายได้ และพิจารณามิติต่าง ๆ ของทุนมนุษย์ , กายภาพ , เศรษฐกิจ , ธรรมชาติ และ สังคม ช่วยให้มีความเข้าใจที่เหมาะสมยิ่งขึ้นเกี่ยวกับความยากจน ช่วยให้มีการแทรกแซงที่ปรับให้เหมาะสม เช่น การเพาะปลูกพืชและการเลี้ยงจิ้งหรีด จะช่วยกระจายแหล่งรายได้สำหรับครัวเรือนที่เข้าร่วม ความหลากหลายนี้ช่วยลดความเปราะบางทางเศรษฐกิจและเพิ่มความยืดหยุ่นต่อแรงกระแทกจากภายนอก การลงทุนจำนวนมากในปัจจัยการผลิตและค่าแรงบ่งชี้ถึงความมุ่งมั่นที่จะจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการแก้ปัญหาความยากจน การลงทุนเหล่านี้ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเริ่มต้นและการรักษากิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับภัทรพล ขวัญสุด และ ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ (2562) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการแก้ไขปัญหาความยากจนของมูลนิธิปิดทองหลังพระสืบสานแนวพระราชดำริในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้กล่าวว่า การแก้ไขปัญหาความยากจนของมูลนิธิปิดทองหลังพระ ฯ ใช้วิธีการสนับสนุนงบประมาณในลักษณะจัดสรรเงินทุนหมุนเวียนและให้การสนับสนุนทางวิชาการแก่ชุมชนโดยใช้เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิปิดทองหลังพระ ฯ เป็นทีมพี่เลี้ยงภายใต้หลักการที่ว่า ชุมชนจะต้องสามารถจัดตั้งกองทุนของประชาชนเองและพึ่งพาตนเองได้ทางด้านการงบประมาณ โดยมีเป้าหมายให้ชุมชนสามารถจัดทำโครงการแก้ไขปัญหาและกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1.1 ผลจากงานวิจัยเชิงพื้นที่ควรจะทำให้เกิดข้อเสนอในเชิงวิชาการในมิติใหม่ ๆ ที่สอดคล้องไปกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมในปัจจุบัน

1.2 งานวิชาการในเชิงการพัฒนาควรจะต้องอาศัยองค์ความรู้และประสบการณ์เชิงพื้นที่ และไม่มุ่งหมายที่จะใช้องค์ความรู้แบบใดแบบหนึ่งในเชิงการพัฒนาแก้ปัญหาความยากจนในมิติเดียวกันทั้งหมด แต่ต้องอาศัยความรู้ที่เกิดจากงานวิจัยและบริบทนั้น ๆ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ในปีพ.ศ. 2567 - 2569 ควรจะมีการขยายพื้นที่โมเดลแก่จนในการดำเนินการเป็นร้อยละ 66.66 ของพื้นที่ และสร้างจำนวน ARM และ ADM ให้เต็มจำนวนพื้นที่ โดยมีการสร้างมหาวิทยาลัยให้เป็นมหาวิทยาลัยในพื้นที่และเป็นศูนย์ข้อมูลของจังหวัดในการบูรณาการการแก้ปัญหาความยากจน โดยการใช้ข้อมูลจากฐาน PPPConnext ให้เป็นข้อมูล DSS ของทางจังหวัด โดยการบูรณาการให้เป็นแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด

2.2 ในปีพ.ศ. 2570 ควรจะมีการเตรียมพร้อมในการส่งมอบโครงการ โดยการให้ชุมชนเป็นฐาน ในอภัพเขตข้อมูลครัวเรือนยากจน และการจัดตั้งศูนย์แก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่ มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยมีมหาวิทยาลัยในพื้นที่เป็นพี่เลี้ยงและอำนวยความสะดวกในการดำเนินการ

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.1 ควรจะส่งเสริมความหลากหลายทางการเกษตร โดยส่งเสริมให้เกษตรกรกระจายพืชผลของตนนอกเหนือจากการปลูกข้าวแบบดั้งเดิม ซึ่งอาจรวมถึงการส่งเสริมการเพาะปลูกพืชที่มีมูลค่าสูง เช่น ผลไม้ ผัก และสมุนไพร ให้การฝึกอบรม การเข้าถึงเมล็ดพันธุ์พืช และการเชื่อมโยงตลาดเพื่อสนับสนุนความหลากหลายนี้

3.2 ควรจะลงทุนในระบบชลประทานที่ทันสมัยและแนวปฏิบัติการจัดการน้ำเพื่อปรับปรุงผลผลิตพืชผลและลดการพึ่งพาเกษตรกรรมที่เสี่ยงด้วยฝน สิ่งนี้สามารถเพิ่มความยืดหยุ่นของภูมิภาคต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร

3.3 ควรจะอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงบริการสินเชื่อและบริการทางการเงินที่ราคาไม่แพงสำหรับเกษตรกรรายย่อยและผู้ประกอบการในภูมิภาค สิ่งนี้สามารถช่วยพวกเขาลงทุนในธุรกิจ ซื่ออุปกรณ์การทำฟาร์มที่ทันสมัย และขยายกิจการได้

3.4 ควรจะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและการเสริมอำนาจโดยการมีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัย ในท้องถิ่นในกระบวนการตัดสินใจ มีส่วนร่วมกับผู้นำชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ในการวางแผนและการดำเนินโครงการริเริ่มการลดความยากจน

3.5 ควรจะส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาสังคม เพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาความยากจน

เอกสารอ้างอิง

- จันทิมา ล่ามแขก และ อจิราภัส เพียรขุนทด (2564). การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการ กรณีศึกษา โครงการคู่อ้อย เกียวก้อย แก้วจัน คนขอนแก่น. *วารสารวิชาการธรรมทรรค*. 21 (2), 109-122.
- สำนักงานจังหวัดร้อยเอ็ด. (2564). แผนพัฒนาจังหวัดร้อยเอ็ด พ.ศ. 2566 - 2570. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2567. แหล่งที่มา: https://www.roiet.go.th/ckfinder9/userfiles/files/plan/2567/plan5_66-70_2567.pdf
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580*. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. สืบค้น 28 มกราคม 2567. จาก https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF
- Kaewtrakulpong, K. (2023). Prospects of Smart Agricultural Mechanization in Thailand in Post COVID -19 Pandemic. *Online*. March, 102567. from <https://ap.ffmpeg.org.tw/article/341>